

Η Ορθόδοξη Χριστιανική Βιοηθική για τις Μεταμοσχεύσεις

/ Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες

Η μελέτη της θεολόγου Νίκη Νικολάου για τη σχέση της θεολογικής ανθρωπολογίας με τη Βιοηθική (προηγούμενη δημοσίευση: <http://bitly.com/1ldCNg3>), συνεχίζει την εξέταση της συμβολής του Καθ. Γ. Μαντζαρίδη στην ανάπτυξη της Ορθόδοξης Χριστιανικής Βιοηθικής.

Απαραίτητες προϋποθέσεις για τη σωστή αντιμετώπιση των μεταμοσχεύσεων, είναι ο σεβασμός του προσώπου και η ωφέλεια του πλησίον[438]. Η αλήθεια του προσώπου εντοπίζεται στον Θεό, αλλά και ο άνθρωπος είναι δυνάμει πρόσωπο,

αφού καλείται να ολοκληρωθεί κατά το πρότυπο του αρχετύπου του. Όταν τηρούνται αυτές οι δύο προϋποθέσεις, τότε ο άνθρωπος μπορεί να προσδιορίζει το τέλος της ζωής του με την αυτοθυσία. Η αυτοθυσία σε καμία περίπτωση δεν αποτελεί αυτοκτονία, γιατί τα κίνητρά που οδηγούν σε αυτές τις πράξεις είναι εντελώς διαφορετικά. Στην πρώτη περίπτωση κίνητρο είναι η αγάπη, ενώ στη δεύτερη περίπτωση κίνητρο είναι η έλλειψη αγάπης. Η αυτοθυσία σε γενικότερο πλαίσιο, κατέχει περίοπτη θέση στην Εκκλησία, αποτελώντας αποκορύφωμα της αγάπης[439]. Όσον αφορά στο θέμα του προσώπου, πρέπει να δούμε εάν η ιατρική αντιμετωπίζει το ανθρώπινο πρόσωπο με σεβασμό. Μπορεί η ιατρική να αποβλέπει στο καλό του ανθρώπου, αλλά αυτό δεν σημαίνει ότι αποκλείεται ακόμη και να βλάψει τον άνθρωπο. Αυτά εξαρτώνται από τον άνθρωπο και τον τρόπο με τον οποίο χρησιμοποιεί την ιατρική.

Αρκετοί εκκλησιαστικοί και θεολογικοί κύκλοι, είναι επιφυλακτικοί και αρνητικοί απέναντι στις μεταμοσχεύσεις, ειδικά στις περιπτώσεις που γίνεται μεταμόσχευση καρδιάς, η οποία προϋποθέτει το θάνατο του δότη. Τα άτομα τα οποία υποστηρίζουν αυτή την άποψη, βασίζονται στην Παλαιά Διαθήκη επικαλούμενοι την ιερότητα του ανθρώπινου σώματος και συγκεκριμένα την καρδιά, το αίμα, το ήπαρ και τους νεφρούς, όργανα τα οποία συνδέονται με την πνευματική ζωή του χριστιανού[440]. Επιπρόσθετα, είναι υποστηρικτές της άποψης ότι ο άνθρωπος ως μέλος του σώματος του Χριστού, οφείλει το σώμα του στον Θεό και ως εκ τούτου δεν μπορεί να το δωρίζει.

Κατά τον Μαντζαρίδη, το ερώτημα που πρέπει να τίθεται είναι «αν με τις δωρεές ιστών και οργάνων σώματος τηρούνται οι εντολές του Χριστού που συνοψίζονται στη διπλή εντολή της αγάπης, ή αν ακολουθείται το παράδειγμά του»[441]. Ο Χριστός θυσιάζεται για τον κόσμο, προσφέροντας το σώμα και το αίμα του στους πιστούς με σκοπό να τους απελευθερώσει από την αμαρτία. Επομένως, σκοπός της Εκκλησίας είναι η οριστική απαλλαγή από το φόβο του θανάτου, αλλά και από τον ίδιο το θάνατο.

Αναφέρθηκε ανωτέρω το θέμα της μεταμόσχευσης καρδιάς που προϋποθέτει το θάνατο του δότη. Για να λάβει θέση η Εκκλησία, πρέπει πρώτα να προσδιοριστεί η έννοια του θανάτου. Για τον Χριστιανισμό ο θάνατος, όπως αναφέρθηκε στο πρώτο κεφάλαιο της μελέτης, είναι ο χωρισμός της ψυχής από το σώμα. Για την ιατρική ο θάνατος του ανθρώπου ταυτίζεται με τον εγκεφαλικό θάνατο. Επομένως, ο εγκεφαλικός θάνατος αποκτά διαφορετική ερμηνεία για την Εκκλησία και για την ιατρική επιστήμη. Για την πρώτη, ο εγκέφαλος, ο νους δηλαδή, είναι το όργανο της ψυχής και η νέκρωσή του δεν σημαίνει τον αφανισμό της, αλλά την παύση της ενεργοποίησής της[442]. Για την δεύτερη, η νέκρωση του εγκεφάλου «ταυτίζεται με τη νέκρωση των ψυχικών ενεργειών, και επομένως με την οριστική απώλεια της συνειδήσεως

»[443]. Βάση αυτών των διαφορετικών ορισμών, είναι η ψυχή. Για την Εκκλησία η ψυχή είναι απαραίτητο συστατικό της ανθρώπινης ύπαρξης και για την ιατρική είναι απλώς μια ενέργεια[444].

Ο θάνατος πάντοτε θα παραμένει μυστήριο και κανείς δεν μπορεί να πει με σιγουριά ότι συμπίπτει με τον εγκεφαλικό θάνατο. Αναφέρθηκε στο δεύτερο κεφάλαιο ότι η ιατρική έχει ορισμένα κριτήρια τα οποία καθορίζουν τον εγκεφαλικό θάνατο. Όταν, λοιπόν, διαπιστωθεί ο εγκεφαλικός θάνατος ενός ατόμου με εκείνα τα κριτήρια, στις πλείστες περιπτώσεις οι συγγενείς του ασθενή προχωρούν με τη δωρεά των οργάνων του ασθενή. Μπορεί να ειπωθεί ότι αυτό το γεγονός συνιστά αυτοθυσία, αν και σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να ταυτιστεί με την αυτοθυσία του Χριστού, διότι ο Χριστός θυσιάστηκε για την όντως ζωή όχι την πρόσκαιρη. *«Παραταύτα το φιλόανθρωπο στοιχείο που υπάρχει στην αυτεξούσια δωρεά ιστών ή οργάνων για μεταμόσχευση, δεν παύει να έχει την αξία της»*[445].

Όσον αφορά στο θέμα της μεταθανάτιας ακεραιότητας των δωρητών οργάνων, ο Μαντζαρίδης τονίζει ότι ο άνθρωπος δεν ταυτίζεται ούτε με το σώμα του, ούτε με την ψυχή του. Εδώ θα επανέλθουμε στην κατ' εικόνα δημιουργία του ανθρώπου. Υπό το πρίσμα αυτής της προοπτικής, αναδεικνύεται ότι ο άνθρωπος κατανοείται εικονιστικά και καταξιώνεται εικονιστικά[446] και ότι πάντοτε θα αποτελεί μέλος της Εκκλησίας, σώμα του Χριστού. Επομένως, τα βιοηθικά ζητήματα πρέπει να προσεγγίζονται με γνώμονα την τελειότητα του Χριστού.

Η χριστιανική τελειότητα είναι για όλους και η Εκκλησία σέβεται την ελευθερία του κάθε ατόμου, αρκεί αυτή να μην παραθεωρείται και να περιφρονείται η ιερότητά του. Κανείς δεν πρέπει να εξαναγκάζει τον άνθρωπο να προσφέρει τα όργανά του για μεταμόσχευση και το ανθρώπινο σώμα ουδέποτε πρέπει να αντιμετωπίζεται ως θεραπευτικό υλικό ή αποθήκη ανταλλακτικών[447]. Επίσης, *«τίποτε δε νομιμοποιεί τη δογματική επιβολή του εγκεφαλικού θανάτου ως αποκλειστικού κριτηρίου προσδιορισμού της στιγμής του θανάτου στις συνειδήσεις αυτών που βλέπουν το θάνατο ως μυστήριο χωρισμού ή εξόδου της ψυχής από το σώμα»*[448].

Τα μοσχεύματα τα οποία λαμβάνονται από νεκρούς δότες, θα μας επαναφέρουν στο ζήτημα του θανάτου και στον ακριβή προσδιορισμό του. Μπορεί με το θάνατο να γίνεται η έξοδος της ψυχής από το σώμα, ωστόσο αυτό δε συνεπάγεται με τον αφανισμό του ανθρώπινου προσώπου. Για την ιατρική επιστήμη, ο θάνατος του ανθρώπου, όπως ήδη παρατηρήσαμε, ταυτίζεται με τον εγκεφαλικό θάνατό του. Η παύση της λειτουργίας του εγκεφάλου, σημαίνει οριστική απώλεια της

συνειδήσεως, ενώ η λειτουργία της καρδιάς και των πνευμόνων συνεχίζεται αποκλειστικά με την μηχανική υποστήριξη. Τα κριτήρια προσδιορισμού του εγκεφαλικού θανάτου, δεν είναι επαρκή. Κατά τον Μαντζαρίδη, ο εγκεφαλικός θάνατος επινοήθηκε για τις μεταμοσχεύσεις[449]. Η χριστιανική ανθρωπολογία, δίνει μεγάλη σημασία στο όργανο της καρδιάς. Όσο λειτουργεί η καρδιά, δεν νοείται χωρισμός της ψυχής από το σώμα.

[Συνεχίζεται]

[438] Στο ίδιο, σ. 258

[439] Στο ίδιο, σ. 259

[440] Γεώργιος Ι. Μαντζαρίδης, *Μεταμοσχεύσεις και εγκεφαλικός θάνατος*, ό.π.

[441] Στο ίδιο

[442] Στο ίδιο

[443] Στο ίδιο

[444] Γεώργιος Ι. Μαντζαρίδης, *Χριστιανική Ηθική II*, ό.π., σ. 608

[445] Γεώργιος Ι. Μαντζαρίδης, *Μεταμοσχεύσεις και εγκεφαλικός θάνατος*, ό.π.

[446] Στο ίδιο

[447] Στο ίδιο

[448] Στο ίδιο

[449] Γεώργιος Ι. Μαντζαρίδης, “Θεολογική προβληματική των μεταμοσχεύσεων” στο *Εκκλησία και μεταμοσχεύσεις*, ό.π., σ. 272